

ГОД. XIV.

ПОЗОРИШТЕ

БРОЈ 1.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази за време бављења позоришне друштине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

САРА БЕРНХАРДТОВА.

III.

„ФЕДОРА.“

„Федора“ зове се драма, коју је за љубав Сарп написао француски писац Викторијен Сарду.

То вам је рускиња, жена страсна, која само за то живи, да се свети и да у љубави проводи дане своје.

Цела је пламен живи, који сатири и затире и себе и друге.

Није дакле никакво чудо, што је Сарп Федора за срце прирасла.

Ту тек може да покаже шта уме и шта зна

Што је Сарду заборавио учинити, у радила је Сара: окитила је Федору племенитошћу и додала је карактеру јој ону тајанствену црту, коју налазимо у рускињама, како их описују и цртају Тургењев и Толстој.

У првом чину тужи и јадикuje и нариче за Владимиром, сивим соколом својим.

Већ по том нарицању видиш каква је грдна пустилина у мрачној јој души.

У сваком звуку гласа јој одјекује врисак и писак љуте гује присојкиње.

Кад иде за тим, да уђе у траг ко је убио Владимира, лице јој је отворена књига, па видиш како се мењају осећаји јој муњевитом брзином, како једна мисао другу вија по глави јој.

Цело јој тело живи неким бујним животом.

Ал' не само цело јој тело него и сваки део тела јој дише, живи за себе.

Кад се стреса, кад задркће, не стреса се, не дркће у ње, као у других глумица, само горњи део тела јој, него цело

јој тело од главе до пете, као што то заиста и бива у животу.

У другом и трећем чину ради на томе да упропасти Ипанова.

То хоће да постигне улагивањем, ласкањем и најсавршенијом кокетеријом женском.

Да вам је било стати па гледати, какви јој страшни погледи стрељају из ока, кад јој Ипанов призна, да је он убио Владимира; како јој је лице било у некој муњевитој трзавици, кад јој стаде Ипанов говорити о љубави својој. Да вам је било чути с каквим оштрим речима а снажним гласом одобрава оно, што је Ипанов учинио. Да вам је било видети, како јој очи севају, како јој се рука грчевито стеже, кад дозна да је Владимир њу преварио.

Скочи као тигар, и дивљим ускликом полете јој на уста речи: „Lâche! Lâche! Misérable! (Кукавица! Несретник!) а стиснутим песницама витла по ваздуху као да би хтела да смлати неверника, невредника!

Па како тек уме молити, пренемагати се и улагивати се да приволи Лориса Ипанова, да не одлази, да не би допао шака руским тајним полицајима, које је она наместила, да га ухвате и однесу у Русију.

Кад јој говор не помогне, потрчи вратима, стане на праг а руке своје савија око врата Лорису.

Лорис се отима, гура је од себе, ал' му се она у љубавном заносу свом баца на груди, а тихомилним, чаробним гласом довикује му: „Остани! Не иди!“

Те речи са усана њених обричу му рајско уживање на земљи.

Он остаје, а на лицу јој засјаја благ осмех, пун среће, весео одсејај срца њеног.

Ал' тек у четвртом чину има Сара маха да те пренерази, задиви величином глумачке уметности своје.

У првим призорима, кад дозна да је Лорис помилован, Сара је сретна.

Ту срећу своју казује она Лорису с таким умиљатим, меким гласом, као да пева песму о љубави вечитој.

Одмах за тим хвата је љута страва да како Лорис не дозна, да га је она потказала.

То јој видиш по немирноћи којом час по опружа руку, по устима, која тек у полак отвара, по клецању у ходу, по рупци, којом глади чело, као да би хтела, да одгони одатле облаке сумње горке, по плашљивом погледу, којим из прикрајка мотри Лориса.

Ипанов јадкује за братом, за матером, а она се бојажљиво приљубљује уз њега, храбри га благим речима утехе.

Ипанов куне, проклиње жену, која је узрок пропасти породице му.

Она речито брани ту жену — себе саму.

Кад Ипанов дозна страшну истину, она врисне, сурва се на под и ти на један пут видиш пред собом бледу, разбарушену жену са знацима поаме на лицу јој.

Устаје и моли за милост гласом, загушеним од плача.

Не да се описати какву јој скалу прелази глас кад плачем моли за милост.

Почиње тихим јецањем, загушљивим плачем, за тим пишти и вришти, а завршује јадоморним кликтањем.

У тим мукама тешкот очајања баца се на колена пред Лорисом. Пузи пред њиме, моли га, преклиње га, да јој се смилује на муке и јаде, па да јој опрости.

Глас јој час дркће, час се ори и разлеже.

Ипанов не зна за милост, дави је рукама својима.

Сару мучи бол паклени. Глас јој сад прелази у крештање.

Види да за њу нема више наде, нема спаса. Тражи смрт

Загушљивим гласом виче у помоћ, отргне се из руку лорисевих. брзо попије отров. дотетура се од једне стране позорнице до друге и изнурена падне наузнак на диван.

На дивану лежи два-три тренута. Руке су јој укочене, раширене, као да је разапета на каквом невидљивом крсту.

За мало па се скотрља с дивана с тако раширеним рукама и пада на под.

Кад чује, да јој Лорис прашта, кад му осети пољубац, отвара очи, и блажен осмех прелети јој преко лица.

Утом осмеху остало је замрзнуто, слеђено: „Збогом остај!“

Не знам какве мађије и чини има Сара, еле доста то, да јој образи, чим попије отров, постају сивасте боје, коса јој се сва наостреши и диже у вис, а зрак очију њених на један пут се преломи, потамни.

Види се на умирању јој, да је учила и научила како се умире од отрова.

Лице јој постаје дугуљасто, брада јој спадне, бели јој зуби цвокоћу од зиме. која јој ломн, крши тело, очи јој се застакле, па се на њих навлачи копрена самртне муке.

За цело то време не можеш да дишеш од силна узбуђења, не можеш да дођеш к себи, да се опоравиш од силних потреса.

Кад се завеса спусти, као да се дигла с груди твојих мора, која те је давила.

Сара изводи сваку улогу своју на уметнички начин, а до најмањих ситница.

Она не зна, шта је то ситница, за њу је све од великог значаја.

Треба само видети како пише Сара писма на позорници.

Обично сви глумци пишу та писма као од неке беде.

Неколико потеза пером, па је готово писмо, које је често намењено да донесе живот или смрт.

Кад Сара пише писмо као Федора, одмах видиш да то не пише Сара већ Федора.

Видиш како пише сваку запету, сва ку тачку, а кад се потпише, видиш, да то није потписала Сара већ Федора.

Па онда Сара удара с највећом пажњом неколико печата на писмо, што га пише у Русију министру полиције. Не заборава ни то, да духне на печат, да се не би восак за њ залепио.

Кад се тако ради, свако мора веровати, да је то право писмо, које ће учинити дужност своју.

Па са каквом силом дера она слику владимирову.

Одмах видиш, да би она заиста тако предрала и онога, кога приказује та слика.

Па како слуша кад говори Лорис.

Столицу своју примиче столу, руку наслони на сто, а главу на руку.

Слуша, слуша: сва је ухо.

Па како уме говорити лепеца јој, па махрама, па прсти јој.

Сара је у свакој улози својој целпна у целни, од једног створа и кова.

IV.

„ФРАНСИЉОН.“

Франсиљон, по правом имену Франсин де Риврол, права је аристократкиња, која још и синчића свога од једанаест месеца, кад са слугама о њему говори, назива „Monsieur le vicomte“ (Господин гроф.)

Иначе не носи главу на високо, није поносита, срце јој је на правом месту, нешто је и сањалица: често јој лете жеље небу под облаке, а живци су јој раздражљиви до зла Бога.

Муж јој опет тако је миран као да нема живаца, али за то немојте мислити, да у њега нема страсти као у других људи.

Страстан је те још како, чим му се разбуди страсти, које само дремају у њему.

Прави је паризлија, који ништа не ради, живи на узур, као и други аристократи му другови, и иде са забаве на забаву. Мало му је стало до тога, да ли ће тиме угодити младој, лепој женици својој, коју иначе обожава.

Франсиљон је добра мати. Она двори

и негује своје чедо драго, па при том и нехотице премишља о томе, куд јој тако често одлази слатки мужић, где проводи вечери и ноћи паун-перо њезино?

Нема, до душе, још никаквих доказа у рукама, да јој је муж невера, ал' срце јој слутти, нагађа, да јој војно има очију и за друге по Еви јој друге.

То је боли, то је кињи, мучи, дражи.

Ко вара, ко је неверан, твори грех, па био то муж или жена, — тако мисли Франсиљон, и то казује и Смитовици, верној друзи и поузданој пријатељици својој из детињства.

Франсиљон се, истина, сумња, али за то ипак воли мужа свога а баш кад би се и уверила, да је муж вара, да јој је неверан, не би нашла у онима, који јој долазе у кућу, момка за то, да је теши.

Чудноватог су то соја и кова људи, који јој долазе на посело, на разговор и на ручак.

То су два три пријатеља мужа јој.

И ако су доста покварена срца, опет за то ни један од њих не мисли на то, да се удвара жени пријатеља свога.

Они се међ собом споразумели и утврдили, да поштују светињу породичног живота.

Риврол их често позива на ручак.

Кад им винце улегне у лице, а шампањак стане говорити, причају ти о свему и свачему, а нарочито о скандалима који се збивају у Паризу.

Њих не пече нимало, што их увек слуша и ривролова жена Франсиљон, којој су они то име дали од милости, па је увек тако зову и прозивљу.

Те људе најбоље карактерише ривролова сестра, мудро и паметно девојче, кад о њима вели: „Та су господа до зла Бога несносна, досадна, кад нису неуљудна.“

Она им се обично клања и уклања, чим почну говорити о несланим, или ти папреним стварима.

То је свакидашње друштво, у ком се Франсиљон, по вољи и невољи својој, мора да креће.

У том веселом друштву поведе се једном реч о Ружици Мишоновој.

Сви редом ударе у славу и хвалу тог двотног женског створа.

Сви редом, а нарочито муж франсиљонин, хвали и узноси чари и дражи те лепоте девојке.

Највише дижу у небо лепу и бујну јој косу, која их је све по реду очарала.

Франсиљону, која и сама има дугу, лепу косу, до живца дира та хвала и похвала.

Устаје, као у некој трзавици, једним махом руке своје расплеће косу своју и позива мужа свога и пријатеље му, да кажу у кога је лепша коса: у ње или у Ружице?

Сад је већ почиње да мори љубав.

Мучи муке паклене, али за то ипак измишља како ће да угоди мужу своме.

Што му она већма угађа, он је све хладнији према њој.

Њему је само до тога стало, да живи по пустој вољи својој.

Франсиљон се колеба, ал' најпосле науми да дозна праву истину.

Пријатељи кућевни и Смитовица одлазе, и она остаје сама са мужем својим.

Не може да савлада досад увек савлађиване осећаје своје. Сузе јој ударе на очи и она пребације мужу своме, да је више не воли. Моли га да не иде од куће.

Риврол хоће да је умири, ублажи.

Неправо му је, што мора да слуша женине прекоре и приговоре. Обећао је пријатељима својима, па мора у клуб.

Узалуд га моли Франсиљон да је не

оставља. Та за Бога дао је реч пријатељима својима да ће ићи с њима на игранку у оперу, па мора ту реч своју и одржати.

— Поведи ме и ја ћу да идем с тобом! — вели Франсиљон мужу своме.

Муж јој не ће да попусти. Франсиљон га задржава, али узалуд. Тада она, угушујући страст своју, мирним, ал' одлучним и свечаним гласом довикује своме мужу:

— Добро запамти што ћу ти сад рећи. Ти волиш другу и вараш мене. Ако се о томе уверим, онда ћу и ја стећи себи драгана. Око за око, зуб за зуб!

То свечано зарицање не буни Риврола ни мало. Хладнокрвно одговара жени својој, да она није при себи кад тако говори, одлази од куће.

Тек што је прекорачио праг куће своје, Франсиљон дозива дворкињу своју, меће шешир на главу, спушта густу копрену преко лица, заогрће се и одлази од куће, а сва дркће у целом телу свом од и силна узбуђења.

Дворкиња, сва уплашена, дозива свога мужа, ривроловог слугу, и шаље га да иде назорице за госпођом њиховом.

Тим се свршава први чин. Држи те у највећој запетости од почетка до краја.

Одмах се види већ по том чину, да је велики мајстор написао ту драму, види се; да је само Дима-син могао замислити тако што.

(Свршиће се.)

Л И С Т И Њ И.

СИТНИЦЕ.

(Статистина изгорелих позоришта.) За првих 11 месеца 1888. године изгорело је 15 позоришта, и то: у Америци 1, у Енглеској 4, у Белгији 2, у Француској, Шпанији, Португалији, Румунији и Русији по једно. — А од како је пожарем уништено позориште на „рингу“ у

Бечу, изгорело је свега 96 позоришта. и то: у Енглеској 23, у Русији 18, у северној Америци 17, у Француској 12, у Аустро-Угарској 6, у Шпанији 5, у Немачкој и Белгији по 3, у Нидерландији, Шведској, Португалској, Румунији, јужној Америци и Јапану по једно.

Издаје управа ерпског народног позоришта.